

Diada de Sant Jordi

Festa Patronal i de la Medalla d'Or

AMB l'esplendor que és tradicional commemorar la Diada del Sant Patró de Catalunya al CENTRE, el dia de Sant Jordi se celebrà la Festa de la Medalla d'Or.

A l'estrada presidencial prengueren seient el President del CENTRE, senyor Pau Vila; el representant de la Generalitat de Catalunya, Conseller de Cultura senyor Ventura Gassol; el de l'Ajuntament, regidor senyor Joaquim Pellicena; el medallista i soci del CENTRE, Mossèn Jaume Oliveras, el qual representava el senyor Bisbe de Barcelona. Acompanyaven al President i autoritats, entre altres, els socis i medallistes senyors Pelegrí Casades i Gramatxes i Francesc Matheu; els membres de la Junta Directiva, senyoreta Maria de Quadras, senyors Eduard Fontserè, Feliu Turull, Francesc Blasi, Secundí Coderch, i Josep M.ª Guilera; els ex-presidents senyors Francesc Maspons i Anglasesell i Joan Ruiz i Porta, i els senyors Joan M.ª Guasch i Jaume Bofill i Mates.

La presidència obrí l'acte i cedí la paraula al senyor Bofill i Mates, el qual en un bell parlament glosà la figura de Sant Jordi.

Després del parlament del senyor Bofill i Mates, el Mestre en Gai Saber senyor Joan M.ª Guasch llegí la poesia de Mossèn Antoni Navarro:

SONATA D'ABRIL

*Sant Jordi! Sant Jordi! Sant Jordi!
ja apunta l'espiga de l'ordi
en mitx de roselles de sang.
Tot llances i flames! Sant Jordi
retorna amb son brau cavall blanc.*

*Roselles i espigues..! Banderat
Esclats d'or i grana..! Foguera!
i abelles en fúlgid estól*

*i els pins de gentil cabellera
guarnida de randes de sol.*

*Ja es un roserar cada aurora
que selves i comes enflora;
la neu ja s'es fosa als serrats
i branda l'esquella sonora
que anuncia el retorn dels remats.*

*Als camps de la Pàtria les roses,
als besos d'abril, s'han descloses
donant al bon vent son perfúm;
les ombres dels núvols s'han foses
en pluja del cel, feta llum.*

*Or, sang i fulgor de ginesta,
i ocells encantant la floresta
i estrofes de l'aigua i el vent...;
la Pàtria prepara la festa
gloriosa del ressorgiment.*

*Anéu a cullir-les, doncelles,
les roses fragants i novelles
que al pas de Sant Jordi han florit;
seràn cada nit poms d'estrelles
enceses damunt vostre pit.*

*Ben lliures, heròiques i franques,
gemades, vermelles i blanques,
són llum d'esperança en el camp,
l'humil gabrnera en ses branques
en té cada aurora un nou ram.*

*Remors de cançons i de besos,
fulgors de domassos estesos
als marges florits del camí,
turóns de ginestes encesos...,
ja torna l'amor pelegrí.*

*Oiu un sospir de doncella?
Guaiteu! cau del cel una estrella
dins l'aigua dormida del llac.
Sant Jordi es aquí! Maravella!
Sant Jordi triomfant mata el drac!*

Tot seguit el senyor Feliu Turull, Secretari del CENTRE, donà lectura al text de l'acord de la Junta Directiva, adoptat en sessió del dia 15 de març, pel qual s'adjudica la Medalla d'Or, instituïda pel senyor Rafel Patxot i Jubert:

«Atès els mereixements que concorren en el soci del CENTRE senyor Jaume Massó i Torrents, mereixements ben adquirits en les seves activitats dins de l'excursionisme i per la labor en la cultura pàtria, la Junta Directiva acorda adjudicar la Medalla d'Or del CENTRE, corresponent a l'any 1931, i instituïda pel senyor Rafel Patxot i Jubert, a l'esmentat senyor Jaume Massó i Torrents».

Immediatament, el President del CENTRE, senyor Pau Vila, llegí el següent parlament:

Honorables senyors; dames i cavallers; companys:

Des del moment que vaig ésser honorat amb la Presidència no hi ha hagut per a mi cap ocasió com la d'ara, en que us parlo, que em sentís plenament satisfet de la comanda que em féreu.

Presidir la Festa Major del CENTRE, sota l'exemplar patronatge del cavaller Sant Jordi, la vida del qual, hagiogràfica o llegendària, inclou un símbol d'humanitat que ens agermana a tots; adreçar-me a vosaltres a redós de les més altes autoritats de la nostra Terra; parlar-vos quan encara sura en l'aire vibrant de la sala la paraula viva d'un mestre del bell parlar i d'un aede del ben trobar, és simplement una joia, que compensa amb escriu les tasques, no sempre planeres, de la funció presidencial.

Però aquesta recompensa resulta ja excessiva, immerescuda, quan m'honora amb la missió d'ésser complidor de l'acord de Junta, que el nostre Secretari acaba de llegir-nos. El laconisme de l'acta potser no deixi veure prou bé la desproporció entre el merítíssim i venerable medallista d'enguany i la persona que us parla; per bé que vosaltres l'heu realçada en posar-la a la Presidència, aquesta Presidència que ocuparen les més rellevants personalitats del món intel·lectual i excursionista de Catalunya.

Però, davant d'una vida tan íntegrament posada al servei de la Pàtria, com la d'En Jaume Massó i Torrents, remembrem el poc que hem fet fins ara i cerquem un més viu esperonament en l'actuació catalaníssima del nostre consoci i ex-President.

El sentiment pairal i una frisança d'estudiar i conèixer la terra

catalana el portaren, com a aquella selecció d'homes de cinquanta anys enrera, a l'excursionisme; es féu soci de l'Associació d'Excursions Catalana. A l'igual que aquells primers rodamons, déus llars de la nostra Casa, En Jaume Massó i Torrents sentí l'enciclopedisme de l'excursionisme matiner, i el sentia no per un afany egoista, de fruïció personal, sinó per escampar arreu les pròpies observacions, el coneixement personal de la terra. Fruit primerenc d'aquests anhels fou el seu llibret *Catalunya per sos rius. Lo Freser*, que ha esdevingut avui una raresa bibliogràfica, petita guia d'aquell affluent del Ter, en la qual el lector podia trobar descripcions geogràfiques, dades estadístiques, notes històriques, indicacions arqueològiques, costums, cançons, llegendes, etc. Aquest volumet, àdhuc pel seu format minúscul, que no embarassa ni pesa, és un encert dins la bibliografia excursionista. Ben tost les tasques literàries i editorials, promotores d'una catalanitat selecta, liberal i oberta als moderns corrents d'ideologies europees, abassegaren les activitats del nostre medallista. Tingueren llur concreció en la revista *L'Avenç*. S'hi aplegaren els noms més prestigiosos de la literatura, de les arts, de la filologia i de les ciències modernes de Catalunya. *L'Avenç*, com a revista i com a editorial, fou sempre una porta amplament oberta al món i racialment ben fermada en el rocam de la terra. Però les activitats excursionistes d'En Jaume Massó i Torrents no s'aturen, sinó que resulten més profitoses, més fructíferes. L'amplitud d'horitzons intel·lectuals, eixamplada encara més per una llarga estada a l'estranger, sobretot a Anglaterra, traspua en la seva obra excursionista: *Sant Martí de Canigó*, per exemple, n'és una bella mostra.

Amb tot, on nosaltres hem copsat millor l'esperit excursionista del nostre consoci distingit és en els seus *Croquis Pirinencs*. Per bé que es tracta d'una obra literària, la compenetració amb l'ambient de muntanya, les impressions, les aventures, l'interès viu per tota cosa fa d'aquesta producció un deliciós breviar de l'excursionisme, d'un excursionisme comprensiu i intel·ligent. Si a aquestes qualitats, que a nosaltres ens interessen en primer terme, afegim la riquesa de lèxic, la naturalitat del diàleg, la croquització àgil de les figures i de les escenes, aquells quadres de la vida pirenenca constitueixen petites obres mestres de contista. Aquestes qualitats expliquen que s'hagin exhaurit tres edicions consecutives.

Unes condicions tan excel·lents per a la literatura no el desviaren, però, dels treballs per a la historiografia de les nostres lletres medievals, als quals s'havia afeccionat des d'Anglaterra.

Aquesta subjecció voluntària a una disciplina erudita no fou pas sense sacrifici de nobles ambicions a les quals, impulsat pel cenacle literari que el rodejava, alguna vegada encara els dona volada. Així escrigué el drama líric *La Fada* i la novella *Desihusió*; com inspirà i dirigí la Biblioteca Popular de L'Avenç. L'aplec de volums d'aquesta biblioteca constitueix la primera empresa editorial catalana sostinguda i reeixida.

El nostre medallista degué sostenir una lluita interna per mantenir-se fidel a la tasca d'investigació i estudi que s'havia imposat. Francament ho confessa en regradar l'homenatge que, l'any 1910, la intel·lectualitat catalana tributà a ell i al seu consoci En Cases Carbó per haver arribat al centenar de volums la susdita Biblioteca Popular. Aleshores deia:

«Francament us haig de dir que, de vegades, em vénen unes frisances i uns enyoraments de tornar a escriure versos i articles i novel·les. Solament que després ve l'estona de reflexió, que m'apaigava, i veig clarament que els que com jo no hem nascut per escriure coses de transcendència, val més que ens posem a estudiar per tal de procurar fer alguns esquinços en el misteriós vel del desconegut».

Dels seus treballs d'erudició en són bona prova les seves bibliografies de publicacions catalanes medievals, les edicions erudites de Boccaci, Jordi de Sant Jordi i Eximeniç i la Revista de Bibliografia Catalana, escrita gairebé per ell sol, durant molts anys.

Fou en unió del seu company i soci En J. Cases i Carbó, el més addicte col·laborador d'En Pompeu Fabra en la reforma i normalització del lèxic i ortografia catalanes. Per això l'obra de *L'Avenç*, primer com a revista, després com a impremta i casa editora, fou el focus exemplaritzador i propagador de la reforma lingüística. L'il·lustre filòleg ha dit: «Massó i Torrents tenia un just sentiment de la llengua parlada que contrastava amb l'arbitrarietat caòtica de la majoria d'escriptors del seu temps».

Pel poc que breument hem apuntat hom veu, doncs, la multiplicitat de tasques de l'home que, pel meu goig, he de lloar aquesta vetlla. No cregueu, però, que l'erudició, ni la filologia, ni l'empresa editora el distreguessin de l'excursionisme. En aquesta Casa n'hi ha bones proves: l'any 1898, és el nostre Secretari; vuit anys més tard, el trobem amb el càrrec de Vocal; en la renovació de la Junta següent, és elegit Vice-president, i l'any 1915 ocupa la Presidència. A part d'aquestes funcions societàries, ressenya excursions, dona conferències, escriu articles i tradueix llibres, com la magnífica

aportació de *L'art religiós en el Rosselló*, d'En Brutails. Alguns dels qui ens escolten deuen recordar encara aquella deliciosa sessió en la qual el Mestre Enric Morera féu oír amb un flabiol un enfilall de cançons populars, moltes d'elles inèdites, per obrir la qual, el nostre medallista, company d'arreplega, llegí unes quartilles que ara, en veure-les a les planes del BUTLETTI, ens evoquen aquell excursionisme esforçat i generós alhora.

Per nosaltres En Jaume Massó i Torrents és la personificació d'aquell estol de capdavanters que, abrandat per un patriotisme conscienciat, recorria Catalunya per fressar els camins, descobrir els tresors del passat, aplegar minerals i fòssils, recollir la poesia i la música populars i avivar el sentiment pairal endormiscat en certes contrades. L'excursionisme era, per als nostres antecessors, un esport i un estudi, per no dir que era una mena de sacerdoci. Hi havia quelcom de descobriment i de conquesta en les primeres sortides que es feien pel Pireneu i per les comarques allunyades. Era quan encara a la vista dels primers rodamons moltes masies tancaven les portes quan no atiaven els gossos; era quan anar a peu amb la motxilla a l'esquena produïa tal estranyesa que una hostalera d'Odelló, compassiva, no volgué cobrar el dinar a Pierre Vidal, en veure que anava a peu amb el sac a l'esquena per Cerdanya. Ni les dificultats en les comunicacions, ni la incertesa en els acolliments no aturaven les iniciatives i les empreses d'aquella generació tan dignament representada per En Jaume Massó i Torrents: el conèixer noves contrades, poder assenyalar un retaule desconegut, copiar uns pergamins, fotografiar una creu o establir la planta d'una esglesiola, cada un d'aquests motius o qualsevol altre de semblant, per si sols, se'ls emportava. No direm que fos encara plenament científic l'excursionisme d'aquell temps; els estudiosos, degut a la incapacitat docent de l'Estat, per amor a Catalunya eren autodidactes. Però aquests excursionistes afeccionats, per l'estudi de la nostra terra en tots els seus caires, hem de convenir que han estat els promotors del moviment científic, artístic i literari actuals. Per tal de convèncer-nos només cal fullejar les publicacions del CENTRE i de les dues entitats progenitores, per trobar en les ressenyes i actes els noms més preclars de la intel·lectualitat catalana del primer quart de segle.

D'aquell període fecund, patriòticament i cultural gràvid de conseqüències, l'home que motiva aquestes paraules és, com hem vist, el representant destacadíssim. Avui encara, sense deixar-se aclarar ni pels anys ni per les penes amb què s'entretéixeix una vida

llarga, treballa ferm com abans. Membre de l'Institut d'Estudis Catalans, prepara pacientment una història crítica de la poesia medieval catalana. Bella obra per a coronar una vida plena d'activitats desinteressades.

Venerable i dilecte amic: En venir a fer-vos saber, en representació del CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA, l'acord que la Junta havia pres per unanimitat amb el beneplàcit del pròcer En Rafel Patxot i Jubert, fundador de la Medalla, em diguéreu, com fent-nos retret de la nostra decissió, que quins mèrits teniu vós per a mereixer-la. No sé si la lleugera revisió de la vostra llarga i meritíssima tasca haurà pogut apaivagar la vostra modèstia i fer-vos reconèixer la justícia del nostre propòsit. Però, pel cas que les meves paraules no us haguessin convençut del tot, puix que no sóc home de força persuasiva, acabaré dient, per excusar-me, les paraules d'En Pompeu Fabra, vell amic i company vostre: «Massó i Torrents, neguitós, febrós d'ambicions nobilíssimes, és una admirable estampa d'intellectual renaixentista».

En absència del senyor Rafel Patxot i Jubert, el qual, degut al seu delicat estat de salut, no pogué assistir a la festa, el senyor Blasi llegí el parlament que aquell havia escrit expressament per aquest acte. Diu així:

Senyores; senyors; companys del CENTRE:

Quan l'amic Maragall vingué a oferir-me, gairebé fresc de tinta encara, el seu *Cant Espiritual*; aquell clam tan fermament humà on el rapsoda gosa amidar el cel amb la bellesa de la terra, recordo que vaig exclamar: «Mestre, vet-ací quelcom que donarà molt a dir». I ell, somrisent, em féu de resposta: «És el cant d'un home que ha viscut».

La justificació del poeta ens ensenya com la missió de l'home és viure i el seu millor elogi, haver viscut.

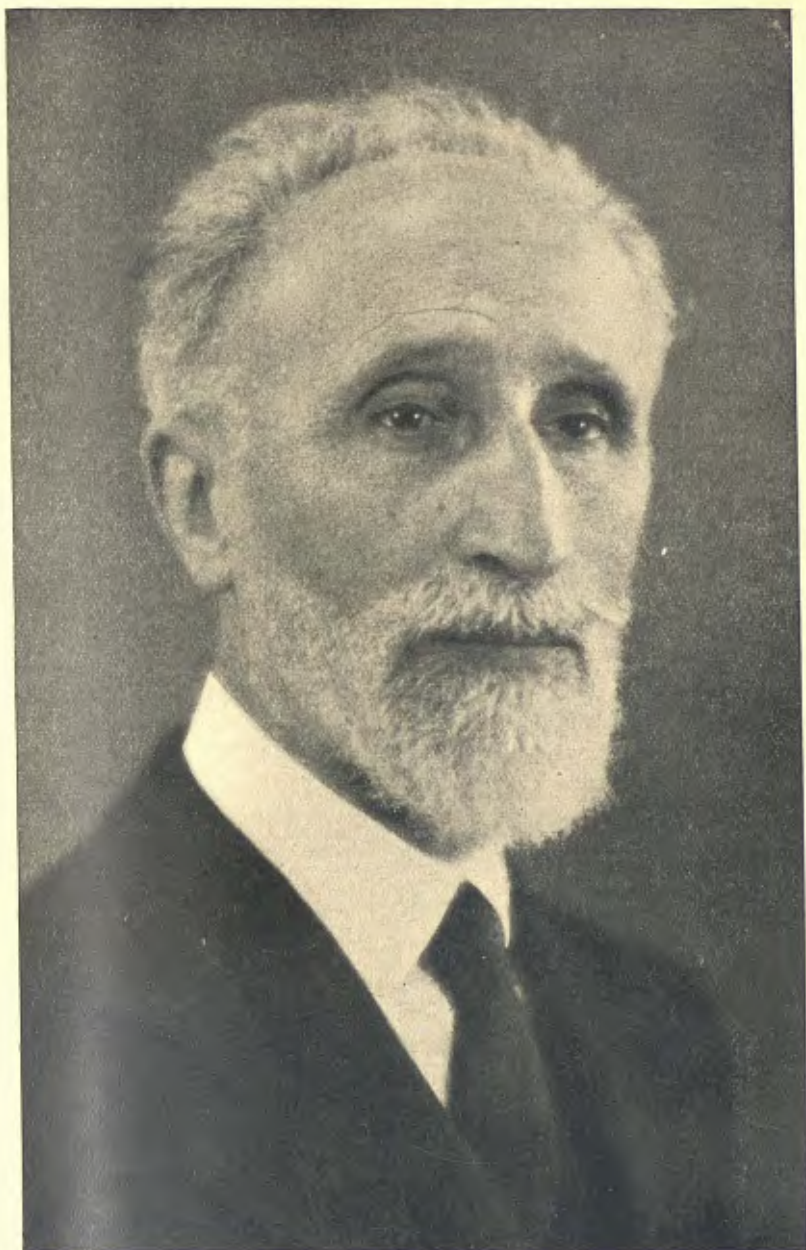
Viure, és adonar-nos de tot el que ens envolta. Haver viscut, és haver-hi esmerçat totes les nostres facultats.

Per això la juvenesa, que és insaciable i no té reserves, viu a bestreta de l'esdevenidor i es nodreix d'illusió; mentre que la velleja, com que posseeix els tresors d'un passat, s'aconhorta en la seva contemplació i després en fa deïxa al patrimoni social.

De gent que viu no n'hi ha pas tanta com sembla.

Quants n'hi ha que hagin viscut? Llur deïxa ens ho aclarirà.

El CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA n'acaba de proclamar

JAUME MASSÓ I TORRENTS

HONORAT AMB LA MEDALLA D'OR DEL CENTRE CORRESPONENT A L'ANY 1931

IMATGE DE SANT JORDI

CIMERA DE LA BANDERA DELS CATALANS D'AMERICA. OBRA D'ORFEBRERIA DE RAMON SUNYER

un: En Jaume Massó i Torrents, medallista d'enguany, amb el qual tinc amistat d'ençà de la passada centúria i amb el qual he compartit darrerament la germanor, en la Comunió de dolor.

La manera anecdòtica té l'inconvenient que fa inevitable la nota personal; però, per una preocupació o convencionalisme, no hem pas d'escatimar la justícia a coses pretèrites. Al cap i a la fi, la civilització no és més que una integració de notes personals dignificades. Seguint aquest raonament, vull caure en la dèria dels vells i fullejarem el passat, ple de notes marginals i de pàgines bellament acolorides.

Fa més de quaranta anys, quan jo havia tornat sobtadament del nord d'Europa, cridat per una d'aquelles tragèdies que han anat teixint la meua vida, en passar un dia per la Portaferrixa, em sorprengué una llibreria amb inusitat parament d'obres estrangeres selectes, entre elles volums de *The Story of the Nations*, que jo havia començat a colleccionar a Londres, i per mor dels quals vaig entrar a la botiga.

Allí em rebé un jove prim, baixet, morè, de conversa franca i esperit cosmopolita, que deseguida revelava l'estudiant que ha recorregut món i ho ha sabut aprofitar. Aquell jove era En Massó i Torrents, i la llibreria duia per rètol *L'Avenç*, nom que havia de perdurar, i influir la literatura catalana i l'art tipogràfic, i que en altres aspectes faria molt bon paper si tinguéssim la sort que els fundadors de la casa publicuessin llurs memòries.

Com totes les botigues, *L'Avenç* canvià d'estatge, cresqué i esdevingué impremta; anà a la Ronda de la Universitat, on li arribaven la cridòria i les correduesses dels estudiants; fondejà després més amunt, a la Rambla de Catalunya, però sempre servà l'esperit originari, àdhuc enmig de les dificultats comercials, ço que no és pas la menor de les seves heroïcitats.

L'Avenç fou centre d'atracció i estatge de personalitats les més variades per llur temperament, idees o provenença; una mena de cràter o gresol que tot ho fonia i purificava, en una convergència sentimental vers la mateixa finalitat.

En aquella enclusa tot es mallava, tothom actuava, en uns temps en què el liberalisme encara era pecat i també la por, que és una forma d'egoisme, servia de fonament a la doctrina cívica imperant. Aleshores em vaig adonar que el Catalanisme és el qualificatiu geogràfic de les conviccions i experiències que jo havia dut de l'estranger.

Si em permeteu una mica de tecnicisme, diré que *L'Avenç*, intel·lectualment, era bi-polar: una polaritat era literària i aquest era el sector propi d'En Massó i Torrents; l'altra polaritat era política i esqueia millor al consoci que farà de colofó en aquestes evocacions.

Entre ambdues polaritats, es movia gent barrejada, constituint dues colles o aplecs: el del matí, vers migdia, i el del vespre. Jo us parlaré preferentment de la gent del matí, perquè no sóc home de foscant, molt menys a ciutat.

En una mena de golfa de *L'Avenç*, a la Ronda de la Universitat, En Pompeu Fabra ja covava la seva ofensiva gramatical, ara enterament desplegada; en un recambró de la Rambla de Catalunya, fou literàriament discutit, a prec de l'autor, el primer original de la *Setmana Santa* del Rvnt. Mossèn Frederic Glascar, tan injustament tractat per molts que força li deuen; en aquelles reunions, coneguí la cara «a la Greco» de N'Ignasi Iglesias, abans d'ésser autor dramàtic, i En Pere Corominas, que encara no era literat; Mtre. Faraudo ens hi sorprengué amb un ardit assaig rabelesià català, ara estilísticament realitzat. En Cebrià de Montoliu duia toies collides en el jardí ruskinià, en compensació de les cabòries bacon-shakespearianes; En Maragall hi mostrava la seva inofensiva barba seriosa, amagant un poeta indisciplinat i periodista inquiet, que torbà el quietisme narcotisant del *Brusi*.

De lluny en lluny, compareixia la rígida fredor d'En Jaume Brossa, acompanyat de la seva menys rígida levita; En Cortada, amb alenades parisenques; En Rusiñol, contant-nos la novel·la d'algun ferro vell, enciamada amb acudits més o menys congruents; el Mtre. Morera, corregint les seves *Cançons Catalanes*, entre elles aquell *Plany*, la vera història del qual són pocs els qui la saben. La llista fóra massa llarga i no estem pas fent un índex biogràfic.

Hi havia també aparicions transeünts. De vegades, s'hi aturava En Miquel i Planas, en plena eclosió de la seva meritòria «Biblioteca Catalana»; un sol cop recordo haver-hi trobat En Prat de la Riba, que no era home d'anar gaire enlloc, perquè les coses ja anaven a ell; en la botiga, vaig enraonar d'astronomia amb Mossèn Cinto, un tema que molt li plavia, i respecte del qual em digué un jorn: «Jo també he escrit quelcom del cel material», enunciat que no vaig capir fins anys després, quan es publicà el seu llibre postum de poesies *Al Cel*.

Tot això són femèrides matinals, però, de la colla del vespre, us historiaré un incident simptomàtic dels mals usatges governamentals i que ja és hora que es publiqui.

En temps de Cánovas del Castillo, hi hagué a Barcelona un Governador que malgrat la catalanofòbia obligada en el càrrec, de vegades cercava contacte amb la nostra gent. I esdevingué que un jorn aquest Governador rebé l'ordre ministerial d'estrenar contra els intel·lectuals catalans, la novíssima llei de repressió de l'anarquisme, que el Parlament d'Espanya acabava de votar. Com que la seva fòbia no l'encegà fins al punt de no comprendre tota la magnitud del disbarat oficial, Don Eduardo de Hinojosa en féu sabedor algun dels amics tan arbitràriament amenaçats, i us deixo imaginar l'apoteosi que improvisaren: m'agradaria que poguessin rerepetir-ho les parets que ho sentiren. Cánovas del Castillo practicava la concòrdia tradicional, i segons la seva mentalitat estatista, també tradicional, el gran delictes d'aquells intel·lectuals era haver tramès un missatge de simpatia al Rei dels Hellens, llavors en guerra amb Turquia, missatge redactat pel Dr. Antoni Rubió i Lluch. Jo encara sento el goig que el meu Observatori hagués pogut signar entre aquelles honorables Corporacions, delictuoses segons la pensa canovina, perquè la follia autoritària queestic re-treient, ratificava la lliçó secular on consta i es repeteix que el separatisme és producte genuïnament espanyol, independentment de Monarquia o República, puix que és més profund que les formes de govern.

I ja que Cánovas del Castillo ens ha portat a la polaritat política de *L'Avenç*, ara pertoca esmentar el nom del consoci que regentava aquest sector. Era En Joaquim Casas i Carbó, que no fou pas l'inductor, sinó, a estones, còmplice d'En Fabra, i pare i padrí de l'optimisme arxi-estoic, sintetitzat en una exclamació devinguda llegendària; aquell «Ara va bé!», que s'adaptava a tot, ho resolía tot, i servia per tot, contra tot i malgrat tot.

Els qui han hagut de fer la creixença en les boirades de la postguerra, i se'ls ha encomanat la seva psicologia reumàtica, segurament guaririen si podien abrandar fogueres com la d'aleshores, que àdhuc encaçà les ombres de Montjuich. En aquella flamera, les idees que cremaven deixaven cendra, en la qual la nostra joventesa dibuixà figures i formulà horòscops que després hem vist realitzats, massa i tot.

Fixeu-vos en que, sense pensar-ho, fa estona que estem aureolant el passat romanticisme, els fruits del qual tots vosaltres heu presenciat. Malauradament, la generació actual encara no ha sabut treure tot el profit que calia de la virada que s'està operant

en la consciència mundial, i sembla que ni tan solament se'n doni compte, car roman distreta, impersonal i materialitzada, copiant marrades, quan hauria d'arroentat-se en la dretura d'una idealitat.

I no obstant, és ben cert que, considerada en conjunt, la humanitat va regredint, i ens anem encongint a una vida vegetativa, mer funcionalisme fisiològic d'ordre inferior.

En nom de la pròpia dignificació, jo faig una crida a la novella generació per tal que col·labori a deturar l'esgarriament i, amb la fe del creixent de la vida, s'afanyi a forjar el seu romanticisme, acoblant la moralitat del sentiment amb l'espiritualitat de la intel·ligència. La societat sempre segueix la resultant de les forces concurrents que la menen, i mai no hem d'oblidar que aqueixes forces són obra de la nostra voluntat.

La Presidència us ha parlat de l'excursionisme d'En Massó i Torrents, però, amb el seu permís, jo voldria afegir-hi una pinzellada, sense formalismes protocolaris.

En una època en què l'excursionisme degenerava fàcilment en cursa de velocitat, En Massó practicava l'excursionisme individual i contemplatiu.

Poeta, ell veia coses que escapaven a d'altri: la flor de cera en les mulleres i la boixerica entre el codolar; s'atardava en la pinosa, compartint l'aparellament de la llum amb l'ombra; sotjava la traïdoria joguina de la boira; escoltava els rierols, davallant pels cadirals de marbre, les timberes de gneiss o el fullam de llicorella.

Literat, ell recollia impressions que després confiaria al llibre per fruïció dels lectors; copsava puritats de llenguatge, lliures d'incrustació ciutadana; refeia tradicions que el brostam polític anava colgant; i escandallava l'ànima dels pastors, assolint de vegades el gros triomf de merèixer la confiança llur.

En Massó és un dels excursionistes que han conviscut més la Catalunya rossellonesa.

Aparentment sol, solet, però en companyia de si mateix, En Massó feia via per *montes et colles*, esdevinguent proverbial la seva pràctica, de manera que entre companys de muntanya recordo haver oït sovint aquest aforisme: «quan trascant la serra veieu un bulto que belluga, si no és un isard, és En Massó i Torrents».

Una vegada - ho tinc de testimoni presencial - els excursionistes s'havien deixat encisar massa pels cims, oblidant que la jornada era llarga i que la vesprada no fa compliments. Era en la davallada de Nou Creus vers Carançà, i com que l'ombra caminava

més que ells, la colla imprevisora es trobà aviat a les fosques rostos avall, en corriol no gaire fressat i sobrer de pedregam. Sortosament, es tractava de gent experimentada que sortí del pas amb infantívola senzillesa: encengueren un llumí amb la pretença d'illuminar el grandíós escenari. I acompanyant el pobret llumí, que entremig de cingleres i boscúria, tremolós bregava amb les tenebres, els nostres herois feren enriolar les Fades de l'Estany.

A part d'aquest excursionisme normal, En Massó i Torrents té el mestratge d'una altra mena d'excursionisme que no és pas a l'encaç de tothom, perquè requereix molta vocació, llarg aprenentatge, estricta disciplina mental i conreu intel·lectual complexe, a més de les condicions de tracte personal.

Ell excel·leix en la coneixença dels Arxius i la valoració i aprofitament de llurs tresors; sap els caminals que hi menen, coneix el posat dels llibres o registres, la rancior de la pols que els amoixa i les gelosies de qualque guardià.

Ha rastrejat l'escampall que els atzars de la vida han fet dels vells materials, i així, per exemple, us enteraria que hi ha manuscrits d'En Cerverí de Girona, a Barcelona, a Madrid, a París, a Londres i a Venècia. El que probablement no us diria - i ho descobriré jo - és que amb ell estem preparant una edició facsímil de tots els manuscrits coneguts de l'esmentat autor i destinada als erudits.

Aqueixa mena d'excursionisme en la vellúria, és abundós de problemes de tota llei: les dificultats paleogràfiques; els corcs, que han rosegat lletres o s'han menjat paraules senceres, ja prou enfosquides per les taques; les mutilacions dels col·leccionadors cleptomans i el vandalisme dels traficants; el pòsit dels anys, les sorpreses de les collacions, entre mil altres, són treballs, recances, neguits i emocions, que solament els iniciats poden fruit.

En Massó, també, està avesat a anar de bracet amb els literats medievals i dialoga amb els nostres cronistes i sap intimitats dels trobadors, doncs coneix la Catalunya en el temps i en l'espai.

Per això, en el caliu de *L'Avenç*, fillol de la seva empresa, sense distreure's per l'exuberant fresseig de la polaritat política, i molt menys deixar-s'hi absorvir, car era una mena de fadrístern, ell romanía abstret en l'enamoramant de l'estudi. Servant la via, ací tan rara, de la continuïtat i constància, perfeccionava el treball, eixamplava les relacions amb els romanistes forans, aplegava materials que han servit d'estímul i guiatge a d'altri, i sacrificava els seus cabals a l'espiritualitat de Catalunya.

Perquè el medallista d'enguany, és exemple vivent d'aquella generació que, deslliurada dels entusiasmes irreflexius i indeterminats, ja trobà el seu centre de gravitat i s'orientà en el món del saber, especialitzant-s'hi en acordança amb les normes europees, sentint-ne tota la responsabilitat, ço que vol dir; tenint-ne la plena autoritat.

Després del parlament del senyor Patxot, el President féu lliurament de la Medalla al senyor Massó i Torrents, ex-President del CENTRE, el qual passà a la presidència i adreçà els següents mots de regreïament:

La meua condició humil fa que m'abandoni a l'emoció: aquesta condició, que havia estat escola de *L'Avenç*, ha estat en perjudici de l'energia. Escoltant les lloances que han tingut a bé dirigir a la meua persona els amics En Pau Vila, President del CENTRE, així com el company de la més gran part de la vida En Rafel Patxot, m'entren dubtes de si els meus mèrits són suficients per a una tal distinció, i em trobo commogut i trasbalsat.

Una cosa diré entre la feina feta en aquesta casa. Com que vaig ésser diversos anys secretari, forces anys abans de passar per la presidència, vaig ordenar la tasca feta pel CENTRE, que era tradició presentar-la amb cert desordre volgut. En la descripció de les excursions (que diverses vegades, per raó d'ésser el vocal més jove, em pertocava descriure l'excursió efectuada), procurava fer-la pintoresca i, tot desenrotllant el do d'observació que tots els excursionistes portem dintre per fruir-ne, humanitzar-la, especialment si preniem guies, fer-la pintoresca.

S'han esmentat els meus *Croquis Pirencs*. Sense intentar privar-me, de cap manera, de les delícies que proporcionen les excursions amb companys ben avinguts, aquell llibre va ésser el fruit de les excursions solitàries: elles són la millor escola de decisió i determini, i desenrotllen l'instint d'orientació. Tant se val perdre's com cançar-se, per llargues que siguin les caminades, per més que s'escolin les hores, que en haver tornat a Barcelona prou que ens esperen les preocupacions i les altres contingències i desgràcies que la vida es porta. Tenim la sort que el nostre Pireneu, per alts que siguin els cims, amb sis o set hores de davallada hom arriba a un poblat. Una altra cosa són els alts Pireneus: tenen les carcanades més altes, i més amples les costelles, i el perdre's pot donar lloc a les més terribles conseqüències.

Amb la mateixa illusió he fet cada passa nova per un camí no fressat abans per les meves petjades, com he emprès un viatge per un país estranger. He de fer una constatació: que pel nostre país, o pels altres, sempre he trobat gent plena de bondat, però que tampoc mai no ha enterbolit el meu pensament, ni de dia ni de nit, que m'hagués de succeir alguna cosa desagradable. Per acabar d'aminar-vos, citaré alguns fets en les meves, per mi, memorables anades solitàries. Una vegada, a la ciutat universitària d'Oxford, m'havia d'entrevistar amb alguns estudiants coneguts; com que l'estació està apartada, no vaig poder resistir la temptació de caminar, vaig combinar una excursió quan, de sobte, vaig observar que era negra nit; vaig trucar a una casa de camp. L'amo va acollir-me amablement, i com que es preparaven a sopar va posar-me al seu costat en la llarga taula; els mossos i els pastors ja havien recollit el bestiar. Vàrem convensar tots plegats i, l'endemà, en havent ben dormit, va assenyalar-me la carretera que menava a Oxford, la qual, de dia, es veia prou bé. Aquell dia, tenia al frec dels vint anys.

A Andorra la Vella havíem de trobar-nos amb el meu antic company Brutails; jo havia sortit de Porté cap a Soldeu, i, en baixar després sol i a peu, vaig trobar-me, a Ordino, que una vella que tenia hostel i cafè ple de gent a aquella hora de nit, va dir-me: «On vas en aquesta hora i per aquests camins? No tens por?». Això de tutejar-me (jo tenia quaranta anys complerts) va impressionar-me; no vaig tenir prou força per resistir a prendre un plat de sopa que va oferir-me.

A les darreries del segle passat vàrem decidir, amb En Canibell, seguir tota la costa catalana; començàrem a Salzer del Rosselló i anàrem seguint. Anàvem carregats, en aquella època, d'una màquina de mitja placa, amb provisió de plaques i motxilla. En ésser a Albinyà, poble a la vora d'Elna, se'm va trencar una civella, incident que ens ocorria prou sovint. Vaig cercar un sabater, el qual ho cosí a la perfecció. Mentrestant, parlàvem de les nostres coses i en acabar la seva feina i preguntar-li el preu va respondre: «Sou catalans com jo mateix, no vull pas res de vosaltres. Mes, si fos un francimanc o un parisenc..!».

Aquesta recompensa, massa alta per a mi, si l'oferiu a l'excursionista i al treballador puc acceptar-la, perquè tant com tinc record, des de la primera eclosió de l'adolescència que treballa i camino.

Però un sant amor ens ajunta tots plegats a la casa pairal de l'excursionisme. A aquesta casa vaig dedicar, tot fruint-hi, durant llargues tongades, la flor i la fortitud dels meus anys; en ella he après a gaudir amb el cansament així com amb el repòs i a obtenir resistència i agilitat.

Acabat el parlament del senyor Massó, adreçaren la paraula a la concurrència el regidor barceloní senyor Pellicena, i el Conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya senyor Ventura Gassol, els quals feren grans lloances del CENTRE, així com del nou medallista senyor Massó i Torrents.

La presidència aixecà l'acte per tal d'inaugurar, tot seguit, el V Saló Català de Fotografies de Muntanya, organitzat per les Seccions d'Esports de Muntanya i de Fotografia del CENTRE.

V Saló Català de Fotografies de Muntanya

EL dia 23 d'abril, diada de Sant Jordi, s'inaugurà aquesta exposició, dedicada a l'art fotogràfic aplicat a la muntanya, en la qual s'aplegà un conjunt de fotografies, interessants en llur aspecte artístic i muntanyenc.

El Saló d'enguany compregué 30 colleccions, amb un total de 149 fotografies.

Formaren el Jurat qualificador els senyors Salvador Baguñà i Rafel M.ª Martínez de l'«Agrupació Fotogràfica de Catalunya», Joaquim Amigó, del «Círcol Artístic de Sant Lluç», Joan Nonell i Josep M.ª Vilaseca, de la Secció de Fotografia del CENTRE, i actuà de secretari el senyor Emili Vilaseca, persones de reconeguda competència en l'art fotogràfic, Jurat el qual atorgà els premis següents:

Medalla d'Or.—A la fotografia núm. 123, «Pistes», del senyor Joan Díaz i Duque.

És una fotografia de neu, gairebé només que amb neu a hores de sol baix. Un tema sense composició veritable, d'un resultat de profunditat excepcional, obtingut amb unes traces d'esquís, unes